

V Bruseli 22. septembra 2023
(OR. en)

13168/23

SOC 619
EMPL 441
EDUC 359
ECOFIN 897
DIGIT 187

POZNÁMKA

Od:	Predsedníctvo
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet:	Európsky semester 2023: vplyv nových technológií na pracovnú silu: na ceste k spravodlivej digitálnej transformácii – diskusia o smerovaní

Delegáciám v prílohe zasielame orientačnú poznámku predsedníctva na uvedenú tému na účely diskusie o smerovaní na zasadnutí Rady (EPSCO) 9. októbra 2023.

Rada EPSCO (zamestnanosť a sociálne veci)

Európsky semester 2023:

vplyv nových technológií na pracovnú silu: na ceste k spravodlivej digitálnej transformácii

Pred Európskou úniou a jej členskými štátmi už dlho stojí potreba riešiť budúce veľké výzvy spoločné pre všetky svetové hospodárstva a spoločnosti, ktoré súvisia so zelenou transformáciou, digitalizáciou, demografickými zmenami a vyludňovaním časti ich územia.

Európska rada v „novom strategickom programe na roky 2019 – 2024“¹ s osobitným ohľadom na digitalizáciu uviedla, že v nadchádzajúcich rokoch sa digitálna transformácia bude naďalej zrýchľovať a prinesie ďalekosiahle dôsledky a že naša politika musí byť formulovaná tak, aby odzrkadľovala naše spoločenské hodnoty, podporovala inkluzívnosť a zostala zlučiteľná s naším spôsobom života.

S prihliadnutím na uvedené Komisia v roku 2020 vo svojom oznámení s názvom Formovanie digitálnej budúcnosti Európy² uviedla, že je pripravená zamerať sa na tri kľúčové ciele, aby digitálne riešenia pomáhali Európe presadzovať si vlastnú cestu k digitálnej transformácii, ktorá rešpektuje naše hodnoty: technológia, ktorá slúži ľuďom, spravodlivé a konkurencieschopné hospodárstvo a európsky spôsob digitalizácie, ktorý posilňuje naše demokratické hodnoty, rešpektuje naše základné práva a prispieva k udržateľnému, klimaticky neutrálnemu hospodárstvu, ktoré efektívne využíva zdroje.

Digitálna transformácia a jej vplyv na zamestnanosť, zručnosti, ktoré podniky a pracovníci potrebujú, ako aj na pracovné podmienky a pracovné vzťahy, je obrovskou výzvou pre politiky v oblasti zamestnanosti, práce a sociálnej ochrany, ako aj pre sociálny dialóg.

Digitalizácia prináša hlbokú transformáciu spôsobu výroby tovaru a poskytovania služieb. Hoci je nereálne myslieť si, že nové technológie môžu ľudí úplne nahradiť, rastúca automatizácia procesov vedie ku vzniku nových povolání, úplnej transformácii iných a k vymiznutiu mnohých ďalších, ktoré sa stávajú zastaranými alebo zbytočnými.

¹ Závety Európskej rady, 20. júna 2019.

² Oznámenie „Formovanie digitálnej budúcnosti Európy“, 19. 2. 2020, COM(2020) 67 final.

Technologická revolúcia môže vytvoriť nové pracovné príležitosti a odstrániť existujúce rozdiely v účasti na trhu práce. Možno napríklad očakávať, že len umelá inteligencia a robotika samotné vytvoria v najbližších piatich rokoch na celom svete takmer 60 miliónov nových pracovných miest³. Za predpokladu, že sa zavedú politické opatrenia, ktoré budú účinne riešiť digitálnu priepasť, môže digitalizácia rovnako prospieť vidieckym a izolovaným oblastiam, ktoré sú obzvlášť vystavené vplyvom starnúcich spoločností a vylúčňovania.

Digitalizácia má okrem toho významné dôsledky, pokiaľ ide o právo na inkluzívne a kvalitné vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie stanovené v zásade č. 1 Európskeho piliera sociálnych práv. V dôsledku digitálnej transformácie je viac ako kedykoľvek predtým potrebné, aby sa mohli získať a aktualizovať digitálne zručnosti s cieľom umožniť všetkým občanom plne sa zapojiť do spoločnosti a umožniť podnikom a pracovníkom úspešne zvládať zmeny, ku ktorým dochádza na trhu práce.

V rozhodnutí o vyhlásení Európskeho roka zručností⁴ sa pripomína, že v EÚ si viac ako 90 % povolání vyžaduje základné digitálne zručnosti, pričom približne 42 % občanov EÚ vrátane 37 % pracujúcich ľudí základné digitálne zručnosti nemá.

Opatrenia na úrovni EÚ, vnútroštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni prijaté v záujme dosiahnutia cieľov stanovených v uvedenom rozhodnutí by mali prispieť k dosiahnutiu cieľov EÚ do roku 2030, ktoré sú vymedzené v Akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv. To zahŕňa najmä to, že aspoň 60 % všetkých dospelých by sa malo každoročne zúčastňovať na odbornej príprave a že aspoň 80 % osôb vo veku 16 – 74 rokov by malo mať základné digitálne zručnosti, čo je predpokladom začlenenia a účasti na trhu práce a v spoločnosti v digitálne transformovanej Európe.

Vplyv využívania umelej inteligencie na pracovné podmienky a práva pracovníkov je navyše čoraz významnejší. Používanie systémov umelej inteligencie môže pracovníkom a podnikom priniesť mnoho výhod, prináša však aj výzvy, napríklad keď spoločnosti delegujú riadiace a organizačné úlohy na algoritmy, čím zvyšujú ich schopnosť kontroly.

³ Oznámenie „Silná sociálna Európa pre spravodlivé transformácie“, dokument ST 5353/20.

⁴ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 10. mája 2023 o Európskom roku zručností (Ú. v. EÚ L 125, 11.5.2023, s. 1).

Automatizovaným rozhodovacím systémom sa čoraz viac zverujú ústredné aspekty pracovnoprávných vzťahov a pracovných podmienok, ako je nábor a výber pracovníkov, pridelenie úloh a hodnotenie výkonu práce, kariérny postup a ukončovanie zmlúv.

Používanie týchto automatizovaných systémov môže byť pre pracovníkov prínosné, napríklad v podobe zvýšenia ich produktivity, podporou inkluzívnosti alebo zvýšenia bezpečnosti na pracovisku. Môže však viesť k vzniku významných nových rizík, ako je algoritmická predpojatosť, ktorá môže ohroziť základné zásady a práva na pracovisku. V rozpore s cieľmi Únie rovnosti⁵ môžu pokračovať v diskriminácii na základe zdravotného postihnutia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, pohlavia, veku alebo sexuálnej orientácie.

Politiky v oblasti zamestnanosti a práce musia poskytovať dostatočné záruky, aby sa zabezpečila primeraná, spravodlivá a účinná reakcia na túto realitu, a pritom zabezpečiť, aby technologický rozvoj šiel ruka v ruku so zodpovedajúcimi pracovnými podmienkami, pracovnou a sociálnou ochranou. V tejto súvislosti by umelá inteligencia a používanie algoritmov mali podliehať ľudskej kontrole a mala by sa presadzovať digitalizácia v prospech pracujúcich ľudí, pričom by sa mali rešpektovať ich individuálne a kolektívne práva.

Niektoré krajiny napríklad prijali právne predpisy týkajúce sa povinnosti spoločností zabezpečiť algoritmickú transparentnosť a potreby informovať zástupcov pracovníkov o ich využívaní pri organizácii práce.

Pri používaní technológií na pracovisku sa musí zabezpečiť sociálna spravodlivosť, začlenenie, rovnosť, práva pracovníkov a zdravie a bezpečnosť. Rovnako ako tvrdíme, že zelená transformácia musí byť spravodlivá, musí byť cieľom našich verejných politík aj spravodlivá digitálna transformácia v súlade s Európskym pilierom sociálnych práv a Európskym vyhlásením o digitálnych právach a zásadách⁶. To znamená, že by sa mali zabezpečiť príležitosti na rozvoj hospodárskej činnosti a zlepšenie kvality zamestnania a pracovných podmienok a malo by sa zabrániť negatívnym hospodárskym a sociálnym vplyvom na práva pracovníkov.

⁵ Prehľad právnych predpisov a iniciatív EÚ proti diskriminácii nájdete na: [Únia rovnosti \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/e300042c-323c-47e1-9907-010101010101_63858_1_en.pdf)

⁶ [Európske vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách | Formovanie digitálnej budúcnosti Európy \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/e300042c-323c-47e1-9907-010101010101_63858_1_en.pdf)

V rámci európskeho semestra sa pravidelne zdôrazňuje potreba reforiem a investícií, ktoré podporujú digitálnu transformáciu. V ročnom prieskume udržateľného rastu na rok 2023 sa takéto opatrenia identifikovali ako nevyhnutné na posilnenie hospodárskej základne EÚ, podporu zakladania podnikov a podnikania, ako aj na riešenie nedostatku digitálnych zručností ako osobitnej výzvy, ktorou je potrebné sa zaoberať v záujme posilnenia spravodlivosti a konkurencieschopnosti.

Pri takejto spravodlivej digitálnej transformácii zohrávajú kľúčovú úlohu sociálni partneri. Trojstranný a dvojstranný sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie na všetkých úrovniach sú kľúčovými nástrojmi na analýzu, vymedzenie a vykonávanie politík plne prispôsobených potrebám zamestnávateľov a pracovníkov.

Ministri sa v tejto súvislosti vyzývajú, aby si vymenili názory na tieto otázky:

- Aké nové iniciatívy by sa mohli začať na úrovni EÚ s cieľom monitorovať a riešiť vplyv nových technológií na zamestnanosť, zručnosti, práva pracovníkov, pracovné podmienky, pracovné vzťahy a sociálne práva?
- Ako môžeme zabezpečiť, aby digitálna transformácia bola spravodlivá? Ako môže európsky semester pomôcť členským štátom prijať vhodné opatrenia? Aká je úloha trojstranného a dvojstranného sociálneho dialógu?